

Sygn. akt IV CSK 617/20

POSTANOWIENIE

Dnia 15 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku M. A.
przy uczestnictwie M. P.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 15 kwietnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 30 czerwca 2020 r., sygn. akt III Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy M.A. od postanowienia Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 czerwca 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Skarżący wskazał, że istotnymi zagadnieniami prawnymi jest ustalenie:

(1) czy przy ocenie istnienia „ważnych powodów” w rozumieniu art. 43 § 1 i 2 k.r.o. ustalenie w wyroku rozwodowym wyłącznie zawinienia jednego z małżonków w rozkładzie pożycia małżeńskiego połączone z dopuszczeniem się zdrady małżeńskiej stanowi samodzielną przesłankę do klasyfikacji zachowania małżonka jako rażące naruszenie obowiązków wobec rodziny; (2) czy w przypadku istnienia istotnej i wyraźnej różnicy w rzeczywistym wkładzie małżonków w powstanie majątku w stosunku do wartości całego majątku stron, pomimo ustalenia, że jeden z małżonków wykonywał pracę zarobkową, okoliczność ta uzasadnia ustalenia nierównego udziału w majątku stron; (3) czy dla ustalenia subiektywnego kryterium rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 § 1 k.c., a więc odczuć darczyńcy, w tym rozmiaru krzywdy wyłączone pozostają twierdzenia i oświadczenia

obdarowanego nie czynione publicznie i składanie w trakcie postępowania sądowego; (4) czy „rażącą niewdzięczność” w rozumieniu art. 898 § 1 k.c. może stanowić poniżenie godności osobistej darczyńcy w postaci twierdzeń i oświadczeń zgłaszanych w trakcie postępowania rozwodowego, w którym następnie rozstrzygnięto o wyłącznej winie w rozkładzie pożycia małżeńskiego przez obdarowanego.

Powołanie we wniosku przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do sformułowania zagadnienia prawnego oraz przedstawienia pogłębionej argumentacji prawnej, wskazującej na rzeczywiste istnienie powołanej przesłanki, uzasadniającej przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienia SN: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z dnia 23 listopada 2010 r., II CSK 344/10). Zagadnienie prawne wymaga przytoczenia argumentów wskazujących na istniejące w nauce lub orzecznictwie rozbieżne oceny prawne, w związku z którymi zagadnienie zostało sformułowane. Zagadnienie prawne powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, natomiast nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Z utrwalonego zatem orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika zatem, że wątpliwości natury prawnej mogą być traktowane jako przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. tylko wówczas, gdy chodzi o zagadnienie nowe, dotychczas nierozwiązane w orzecznictwie, takie, które będzie miało znaczenie przy rozstrzyganiu spraw podobnych, a przy tym takie, którego rozstrzygnięcie wpłynie na wynik badanej sprawy. Nie ulega przy tym wątpliwości, że zagadnienie to nie może być pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącego nie spełniają powyższych wymagań. Skarżący nie przytoczył ani nie uzasadnił takich argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen

prawnych. Nie wyjaśnił również dlaczego te zagadnienia mają charakter istotny. W zasadzie ograniczył się do sformułowania pytań, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wyводу prawnego dla wykazania, że jego wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Ponadto zagadnienia objęte pytaniami nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okoliczności konkretnej sprawy i są pytaniami dokładnie w tej sprawie. Zapytania zadane przez skarżącego w istocie stanowią jedynie polemikę z ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez Sąd Okręgowy, jego oceną prawną.

Dodać należy, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zastosowanie art. 43 § 2 k.r.o. jest możliwe wyjątkowo dopiero wówczas, gdy małżonek, przeciwko któremu skierowane jest żądanie ustalenia nierównego udziału, w sposób rażący lub uporczywy nie przyczynia się do powstania dorobku stosownie do posiadanych sił i możliwości zarobkowych (zob. np. postanowienie SN z dnia 8 lutego 2018 r., II CNP 11/17). Aspekt etyczny, mający znaczenie dla oceny zaistnienia ważnych powodów, nie może być jednak utożsamiany z przyczynami uznania winy rozkładu pożycia. Ocena ważnych powodów ustalenia nierównych udziałów powinna być w tym zakresie kompleksowa, wobec czego należy mieć na względzie całokształt postępowania małżonków w czasie trwania wspólności majątkowej (zob. postanowienia SN: z dnia 8 lutego 2018 r., II CNP 11/17; z dnia 15 maja 2020 r., IV CSK 474/19). Sąd obu instancji dokładnie wyjaśnił, z jakich przyczyn, w realiach tej sprawy, nie uznały za zasadne ustalić nierównych udziałów w majątku wspólnym małżonków. Kwestia wyłącznej winy pozwanej w rozkładzie małżeństwa wywołuje przede wszystkim inne konsekwencje, które pozostają jednak poza niniejszym postępowaniem.

Jeżeli natomiast chodzi o art. 898 § 1 k.c., to Sąd Okręgowy bardzo dokładnie wyjaśnił istotę tego przepisu, powołując bardzo szeroko orzecznictwo Sądu Najwyższego, uznając, że nie można mówić o rażącej niewdzięczności uczestniczki postępowania ukierunkowanej przeciwko wnioskodawcy. Sformułowane „zagadnienie prawne” stanowi również w tym wypadku jedynie polemikę z taką oceną Sądu *meriti*.

Nie chodzi tu ani o problem prawny (w sensie zagadnienia prawnego), ani o wykładnię przepisów, bo te doczekały się bogatego orzecznictwa, ale o ich zastosowanie w realiach tej konkretnej sprawy.

Powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga natomiast wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu

koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z dnia 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08).

Ponadto, skarżący nie przedstawił wywodu, który wskazywałby - w odniesieniu do przepisów, odnośnie do których jego zdaniem istnieje potrzeba wykładni, jako budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów - ani na czym te wątpliwości polegają, ani jakie są ewentualnie w tym przedmiocie rozbieżności w orzecznictwie. Tak naprawdę tę przesłankę połączył z potrzebą wyjaśnienia zagadnień prawnych, a więc wszystkie powyższe wywody na temat powołanych przepisów prawa mają zastosowanie i do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Tak naprawdę wywody skarżącego sprowadzały się do polemiki z prawną oceną dokonaną przez Sąd Okręgowy w realiach konkretnej sprawy. Okoliczność, że skarżący z taką oceną się nie zgadza, nie stanowi *per se* o potrzebie wykładni powołanych przepisów prawa, a nie zostało wskazane, aby wywoływały one rozbieżności w orzecznictwie.

Nie ma też podstaw do przyjęcia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skoro skarżący w tym zakresie nie przedstawił również żadnych argumentów. Wykazanie tej przesłanki wymaga przedstawienia, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi, oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (zob. np. postanowienia SN: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07; z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (zob. np. postanowienia SN: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką

przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienia SN: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004, nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08; z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13).

Skarżący odniósł tą przyczynę kasacyjną do zarzutów naruszenia prawa materialnego ujętego w ramach podstaw skargi kasacyjnej, ale w przedstawionym uzasadnieniu wniosku brak jest takich argumentów, które wskazywałyby na rażące naruszenie prawa w ustalonym przez sąd drugiej instancji i wiążącym Sąd Najwyższy stanie faktycznym. Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wynika, że skarżący oczekuje w istocie od Sądu Najwyższego oceny podstaw skargi w ramach instytucji „przedsądu”, co jest niedopuszczalne.

Niezależnie od powyższego skarżący zarzuty, z którymi wiąże oczywistą zasadność skargi, czyni jednocześnie przedmiotem zagadnień prawnych. Tymczasem, nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne dotyczące wykładni określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym, ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13; z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14).

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

ke